

ZİHİNSEL, RUHSAL, DAVRANIŞSAL BOZUKLUKLAR

(Özürölülük oranları belirtilere göre değil, işlevsellik düzeylerine göre verilir.)

A- Zekâ işlev bozuklukları	Özür Oranı
1-Sınırdaki mental kapasite (IQ: 70-80)	25
2-Hafif (IQ: 50-69)	50
3-Orta (IQ: 35-49)	70
4-Ağır (IQ: 20-34)	90
5-Çok ağır (IQ: 20'nin altında)	100

Erken çocukluk döneminde (0-6 yaş) bilişsel işlevler, IQ puanı ile değil, etkinlik ve katılım zorlukları ve kısıtlılıklarının düzeyleri ilgili uzmanlar tarafından, öncelikle aile ve çocuğun katılımı ile klinik değerlendirme yapılarak değerlendirilir. Uzmanın çocuğu, ailesi ve yaşadığı ortam ile birlikte ele alarak yapacağı "aile merkezli işlevsel değerlendirme" ayrıntılı teşhis ve sınıflandırma için esastır. Klinik değerlendirmenin güvenilirliği ve geçerliliğinin sağlanması için ek olarak standart testlerin bilişsel bölümleri kullanılır. Kullanılabilecek değerlendirme araçları bilimsel yazında yer alan, güvenilirlik, geçerlilik ve norm çalışması yeterli olan ve işlevsel yetileri değerlendiren araçlar olmalıdır³. Bu testlerin yukarıda belirtilen IQ puanına eşdeğer puan aralıklarında Özür Oranı verilir. Ortalama puanları 100, 1 Standart Sapması 15 olan testlerde -2SD 70 puan altı ya da 3.persantil altı ile eş değerdir.

Bilişsel alanlarda kaybı olan çocuklarda teşhis bölümüne işlev kaybının düzeyini açıklayan klinik değerlendirme bulgularının da yazılması gerekir. Bu yaş grubunda "zeka geriliği" tanısı/terimi kullanılmaz; "BİLİŞSEL GELİŞİMDE GECİKME" tanısı/terimi kullanılır.

B- Şizofreni (Paranoid, hebefrenik, katatonik, ayrışmamış, basit tip şizofreni ile post-şizofrenik depresyon ve kalıntılı şizofreniyi içerir)

1-Tedaviyle çalışabilen	45
2-Tedaviye rağmen çalışma olanağı olmayan	80

³Kullanılabilecek ayrıntılı standart gelişimi değerlendirme araçlarına örnekler: Bayley Bebekler İçin Gelişimi Değerlendirme Ölçeği, Çocukların Yetiyitimi Değerlendirme Ölçeği (Pediatric Evaluation of Disability Inventory-PEDI), Peabody Resim-Kelime Tanıma Testi, Stanford Binet Zeka Ölçeği, Vineland Uyum Davranış Ölçeği, Wechsler Çocuklar İçin Zeka Ölçeği, Dikkat Değerlendirme Ölçekleri, Özgül Öğrenme Ölçekleri. Klinik değerlendirme eşliğinde kullanılabilecek gelişimsel tarama ya da izleme araçlarına örnekler: Gelişimi İzleme ve Destekleme Rehberi (GİDR), Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE), Denver II Gelişimsel Tarama Testi, Yaşlar ve Dönemler (Ages and Stages).

C- Şizoaffektif bozukluk (manik, depresif ve karışık tip)

1-Tedaviyle çalışabilen	45
2-Tedaviye rağmen çalışma olanağı olmayan	80

D- Sanrısız bozukluklar (paranoya, paranoid psikoz, parafreni tanılarını içerir)

1-Tedavi ile işlevselliği tam düzelen	0
2-Tedaviyle çalışma olanağı veren	40
3-Tedaviyle çalışma olanağı vermeyen	70

E- Atipik veya başka türlü adlandırılmayan psikozlar

1-Tedaviyle işlevselliği tam düzelen	0
2-Tedaviyle çalışma olanağı veren	45
3-Tedaviyle çalışma olanağı vermeyen	80

F- Yaygın gelişimsel bozukluklar

1-Asperger Sendromu	40
2-Disintegratif psikoz	80
3-Rett Sendromu	80
4-Atipik otizm (başka türlü adlandırılmayan yaygın gelişimsel bozukluk)	40
5-Otizm*	80

*Beraberinde var olan bozukluklar ayrıca değerlendirilir.

GEÇİCİ FONKSİYON KAYBINA NEDEN OLAN RUHSAL HASTALIKLAR

Bu gruptaki hastalıklar 1 yıl sonra kontrol gerektirir. Özürlülük oranları belirtilere göre değil, işlevsellik düzeylerine göre verilir.

A- Beyin Hasarı, Beyin İşlev Bozukluğu ve Bedensel Hastalıklara Bağlı Ruhsal Bozukluklar (organik hallusinozis, organik duygudurum bozukluğu -manik, depresif karışık ve bipolar tiplerini içerir-, organik sanrılı bozukluk, organik bunaltı bozukluğu)

<u>1-Tedavi ile işlevselliği tam düzelen</u>	<u>0</u>
<u>2-Tedavi ile işlevselliği kısmen düzelen</u>	<u>40</u>
<u>3-Tedavi ile işlevselliği düzelmeyen</u>	<u>60</u>

B- Beyin Hasarı, Beyin İşlev Bozukluğuna Bağlı Davranış Bozuklukları (organik kişilik bozukluğu -frontal lob sendromunu içerir-, beyin sarsılması sonrası-postkontüzyonel sendrom-)

<u>1-Tedavi ile işlevselliği tam düzelen</u>	<u>0</u>
<u>2-Tedavi ile işlevselliği kısmen düzelen</u>	<u>(40)</u>
<u>3-Tedavi ile işlevselliği düzelmeyen</u>	<u>70</u>

C- Duygudurum Bozuklukları

a.Manik nöbet, bipolar duygudurum bozukluğu, yineleyici depresyon, kronik depresyon

<u>1-Tedavi ile işlevselliği tam düzelen</u>	<u>0</u>
<u>2-Tedavi ile işlevselliği kısmen düzelen</u>	<u>40</u>
<u>3-Tedavi ile işlevselliği düzelmeyen</u>	<u>70</u>

b.İnatçı duygudurum bozukluğu (siklotimi, distimi)

<u>1-Tedavi ile işlevselliği tam düzelen</u>	<u>0</u>
<u>2-Tedavi ile işlevselliği kısmen düzelen</u>	<u>10</u>
<u>3-Tedavi ile işlevselliği düzelmeyen</u>	<u>30</u>

D- Nevrotik, stresle ilgili ve somatoform bozukluklar; (yaygın anksiyete bozukluğu, panik bozukluğu, fobi, konversiyon bozukluğu, somatizasyon bozukluğu, hipokondriyazis, Ağır stres tepkisi ve uyum bozukluğu, Dissosiyatif bozukluk)

<u>1-Tedavi ile işlevselliği tam düzelen</u>	<u>0</u>
<u>2-Tedavi ile işlevselliği kısmen düzelen</u>	<u>25</u>
<u>3-Tedavi ile işlevselliği düzelmeyen</u>	<u>50</u>

Obsesif Kompulsif Bozukluk, Travma sonrası stres bozukluğu

<u>1-Tedavi ile işlevselliği tam düzelen</u>	<u>0</u>
<u>2-Tedavi ile işlevselliği kısmen düzelen</u>	<u>30</u>
<u>3-Tedavi ile işlevselliği düzelmeyen</u>	<u>70</u>

E- Psikoaktif Madde Kullanımına Bağlı Ruhsal ve Davranışsal Bozukluklar (duygulanım bozukluğu, bağımlılık sendromu, alkol ve madde kullanımına bağlı psikotik bozukluk -alkol halusinozisi, alkol paranoyası-)

<u>1-Tedavi ile işlevselliği tam düzelen</u>	<u>0</u>
<u>2-Tedavi ile işlevselliği kısmen düzelen</u>	<u>20</u>
<u>3-Tedavi ile işlevselliği düzelmeyen</u>	<u>35</u>

F- Kişilik bozuklukları

<u>1-Paranoid kişilik bozukluğu</u>	<u>30</u>
<u>2-Şizoid kişilik bozukluğu</u>	<u>30</u>
<u>3-Antisosyal kişilik bozukluğu</u>	<u>30</u>
<u>4-Duygusal yönden dengesiz kişilik bozukluğu (sınır kişilik bozukluğunu da içerir)</u>	<u>30</u>
<u>5-Narsistik kişilik bozukluğu</u>	<u>30</u>
<u>6-Şizotipal kişilik bozukluğu</u>	<u>30</u>
<u>7-Histriyonik kişilik bozukluğu</u>	<u>15</u>
<u>8-Obsesif Kompulsif kişilik bozukluğu</u>	<u>15</u>
<u>9-Çekingen kişilik bozukluğu</u>	<u>15</u>
<u>10-Bağımlı kişilik bozukluğu</u>	<u>15</u>

G- Cinsel Kimlik Bozuklukları, Cinsel Seçim Bozuklukları (transeksüalizm, fetişizm, gösterimcilik, çocuğa cinsel sevi, sadomazoizmi içerir)

<u>1-Tedavi edilebilen</u>	<u>0</u>
<u>2-Tedavi edilemeyen</u>	<u>15</u>

H- Özel Öğrenme Bozuklukları (Bu tanı mental retardasyon varlığında konulamaz)

<u>1-Hafif</u>	<u>20</u>
<u>2-Ağır (Bu bozukluk nedeniyle ilköğretime devam ettiği ikinci eğitim yılının sonunda halen okuma yazma öğrenmemiş olması)</u>	<u>30</u>

I - Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu

<u>1-Tedavi edilebilen</u>	<u>0</u>
<u>2-Tedavi edilemeyen</u>	<u>20</u>